

COVID-19 Salgını Döneminde Türkiye’de Kadın Girişimcilik Yazını

Sayıl SAÇAK DÜZGÜN*

Öz

Küreselleşmiş dünyada girişimcilik, yeni iş olanakları yaratmak, kalite ve rekabeti arttırmak, getirdiği değişim ile birlikte verimliliği arttırmak ve istihdam sağlamak sureti ile ekonomik büyüme ve gelişmede çok önemli rol oynamaktadır. Yapılan simülasyonlar göstermektedir ki cinsiyet eşitliğinin gelişmiş olduğu ekonomiler, uzun dönemde ekonomik çıktının cinsiyet rollerine bağlı olarak maksimize edildiği ekonomilerden daha iyi performans sergilemektedirler. Bu nedenle kadınların ekonomik yaşama katkısı ekonomik gelişmişlik açısından çok önemlidir. Bu çalışma kapsamında COVID-19 pandemisinin sürdüğü 2020 yılı ve 2021 yılının ilk yarısında yayınlanmış olan kadın girişimciliği ile ilgili akademik yayınlar için literatür taraması yapılmış ve incelenen yayınlar yıllara göre dağılımı, dili, yayın türü, araştırma yöntemi, kapsam bilgileri üzerinden sınıflandırılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında taranan yayınların, yayınlandıkları dergiler, yazarların ait olduğu disiplinler, yayınlarda yer alan girişimci ve kadın girişimci tanımları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, kadın girişimciliği, Covid-19 dönemi.

Women's Entrepreneurship Literature in Turkey During The COVID-19 Pandemic

Abstract

In the globalized world, entrepreneurship plays a very important role in economic growth and development by creating new jobs, increasing quality and competition with newly developed products, increasing productivity with the change it brings and providing employment. The simulations show that economies in which gender equality in the economy is developed, perform better in the long run than economies in which economic output is maximized based on gender roles. Therefore, the contribution of women to economic life is very important in terms of economic development. Within the scope of the study, a literature review was conducted for academic publications which issues women entrepreneurship and published in 2020 and in the first half of 2021, when the COVID-19 pandemic prevailed. The examined publications were classified according to years, language, publication type, research method, and scope information. In addition, the journals of the reviewed publications, the disciplines of the authors, and the definitions of entrepreneurs and women entrepreneurs in the publications were examined in this paper.

Keywords: Entrepreneurship, women's entrepreneurship, Covid-19 era.

* ORCID Atatürk Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri, s_sacak@yahoo.com

Extended Abstract

The spread of the Covid-19 epidemic around the world and its effects on the economies of all the countries is a result of globalization. In the globalized world, entrepreneurship plays a very important role in economic growth and development by creating new jobs, increasing quality and competition with newly developed products, increasing productivity with the change it brings and providing employment.

The simulations show that economies in which gender equality in the economy is developed perform better in the long run than economies in which economic output is maximized based on gender roles. Therefore, the contribution of women to economic life is very important in terms of economic development.

This study aims to reveal the status of women's entrepreneurship literature in Turkey under pandemic conditions through academic publications published in the years 2020-2021 and to fill the gap in this field.

Since the beginning of 2020, the Covid-19 epidemic continues to deeply affect the economic and social life in Turkey as well as all over the world. In the past year and a half, both the lifestyles of people and the way they work in the public and private sectors have changed sharply compared to the period before the pandemic. Factors such as the closure of schools and spending most of the time at home have increased the burden on working women (İlkkaracan and Memiş, 2021:288). Within the scope of the study, a literature review was conducted for academic publications which issues women entrepreneurship and published in 2020 and in the first half of 2021, when the COVID-19 pandemic prevailed. In the literature review stage of the study, a keyword search was made on Google Scholar (<https://scholar.google.com/>, 2021) for the year 2020 and beyond, and among the results, women's entrepreneurship in Turkey as a subject that includes both the words "Woman and Entrepreneur" was made. Academic publications in the form of articles, papers and book chapters were included in the study. As a result of the searches, a total of twenty-five publications matching the research criteria were found. Publications were classified according to years, language, publication type, research method, and scope information. In addition, the journals of the reviewed publications, the disciplines of the authors, and the definitions of entrepreneurs and women entrepreneurs in the publications were examined in this paper.

The biggest visible effect of the pandemic reached as a result is the decrease in the rate of national studies and the increase in the rate of local studies in parallel. This is an expected finding in this period when intercity travel bans and curfews are implemented.

The findings of the study show that the rate of studies conducted with qualitative research methods that require face-to-face interviews and being in the same environment, has increased. This result contradicts with the lifestyle changes brought by the pandemic clearly. However, the assumption that most of the publications were made in 2020 and the data collection studies on which they are based were made before March 2020, when the pandemic spread to Turkey, can be put forward to explain this situation.

Although it is seen that the literature is not affected much by the pandemic conditions in terms of productivity in 2020, a serious decrease is observed in the number of publications in the first half of 2021.

As the limitations of this study, it can be said that the theses on women's entrepreneurship published during the pandemic period are not included in the scope, and the search made in foreign languages are limited to only English language. It can be foreseen that the study will provide a source for studies that can be done on the effects of Covid-19 on women's entrepreneurship in the post-pandemic period.

1. Giriş

2019'un son aylarında Çin'in Wuhan kentinde başlayarak tüm dünyaya yayılan ve bildiğimiz, alışageldiğimiz yaşam şekillerimizi kökünden değiştiren Covid-19 salgını kişisel ölçekte yaşam tarzlarını etkilediği gibi ülke boyutlarında da birçok değişikliğe neden olmuş ve belki de ülkeleri en çok ekonomik yönden vurmuş bulunmaktadır.

Yaşamakta olduğumuz bu salgın, dünya geneline yayılmış olması, düşük, orta ya da yüksek gelirli ayrımı yapmaksızın tüm ülkeleri etkilemesi, dünya genelinde faiz oranlarının görülmemiş seviyede düşük olması, küreselleşme neticesinde ülkeler arası ekonomik entegrasyonların yüksek seviyelerde olması ve çok uluslu şirketlerin tedarik zincirleri boyunca salgının etkisinin katlanarak artması ve aynı anda hem arzın hem de talebin etkileniyor olması sebebi ile ekonomik açıdan tarihte yaşanmış diğer salgınlardan ayrılmaktadır (Fernandes, 2020).

Salgının devam ediyor olması sebebi ile neden olduğu ekonomik etkileri tam olarak ortaya koymak mümkün değildir. Bununla birlikte literatürde salgınla geçen bir buçuk senenin etkilerini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Salgının deyim yerinde ise şokunun yaşandığı 2020 baharında salgından en çok etkilenmiş olan ülkeler aynı zamanda ekonomik büyüklük olarak ilk sırada bulunan ülkelerdir (Eroğlu, 2020:211). Dünya üzerinde arz ve talebin %60'ı, üretimin %65'i, vaka sayısı olarak sıralamada en üstlerde yer alan (Çin, ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya) bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir (Baldwin ve Weder di Mauro, 2020). IMF'nin Haziran 2020 tarihli World Economic Outlook (WEO) raporu güncellemesinde 2020 yılına ait dünya çapında büyüme beklentisi -4.9 olarak verilmiş (IMF, 2020) ve yine Nisan 2021'de açıklanan WEO raporunda (IMF, 2021) beklentilerin 1.6 puan yukarısında -3.3 olarak gerçekleştiği açıklanmıştır. Yine IMF verilerine göre 2020 yılında gelişmiş ülke ekonomileri %4,7, gelişmekte olan ülke ekonomileri ise %2,2 küçülmüş bulunmaktadır (IMF,2021). Türkiye ekonomisi ise dünyadaki birçok ülkenin ve IMF'nin açıkladığı daralma beklentisinin aksine 2020 yılını %1,8 büyüme ile tamamlamış bulunmaktadır (IMF,2021).

Yukarıda bahsedildiği gibi Covid-19 salgınının dünya çapında yayılması ve tüm dünya ülkelerinin ekonomilerini etkilemesi küreselleşmenin bir sonucudur. Küreselleşme literatürde kapitalist ekonominin ve kapitalist ekonomiye dayanan yaşam biçiminin yerküreye yayılması olarak değerlendirilmektedir (Türe, 2009). Küreselleşmiş dünyada girişimcilik, yeni işler yaratarak, geliştirdiği yeni ürünlerle kalite ve rekabeti, getirdiği değişim sayesinde ise verimliliği artırarak, istihdam sağlayarak ekonomik büyüme ve gelişmede çok önemli rol oynamaktadır (Önce vd., 2014).

Az gelişmiş ekonomilerde üretim fiziksel güç üzerine kurulduğundan toplam çıktının artması için erkeklerin ekonomide daha büyük bir rol üstlenmesi gerekir. Oysaki yapılan simülasyonlar göstermektedir ki ekonomide cinsiyet eşitliğinin gelişmiş olduğu ekonomiler, uzun dönemde ekonomik çıktının cinsiyet rollerine bağlı olarak maksimize edildiği ekonomilerden daha iyi performans sergilemektedirler (Damjanovic ve Selvaretnam, 2020: 1). Bu nedenle kadınların ekonomik yaşama katkısı ekonomik gelişmişlik açısından çok önemlidir.

Dünya Bankası'nın Türkiye'ye genel bakışında değinildiği üzere Türkiye 2000'li yıllarda gösterdiği ekonomik sıçrama ile üst-orta gelir grubunda bir ülke haline gelmeyi başarmış fakat son birkaç yılda ülke ekonomisinde kırılğanlıkların artması ve zorlu dış çevre koşulları nedeni ile elde ettiği kazanımların bir kısmını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Covid-19 salgını ülke ekonomisinde kadının yerini daha çok etkilemiş ve cinsiyet eşitsizliğini arttırmıştır (The World Bank, 2021).

Bu alışma, pandemi koşullarında Türkiye’de kadın girişimciliği yazınının durumunu 2020-2021 yıllarında yayınlanmış olan akademik yayınlar üzerinden ortaya koymayı ve bu alanda mevcut bulunan boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

2. Literatür

2.1. Girişimcilik

Girişimcilik kavramının geçmişi 18 ve 19. Yüzyıllarda yaşanan tarımsal ve endüstriyel devrimlere dayanmaktadır (Ricketts, 2006). Bu kavramı ilk olarak ortaya atan kişi Cantillon’dur. Cantillon’a göre girişimci, kar elde etmek için risk alma yeteneğini ortaya koyarak harekete geçen kişidir ve kar elde etmek için finansman sağlamak yerine risk alır (Jones ve Wadhvani, 2006).

20. Yüzyılın ortalarında girişimcilik kavramını ekonomik gelişmişlikle ilk olarak ilişkilendiren araştırmacı Avusturya’lı kapitalist ekonomist ve ekonomi tarihçisi Joseph Schumpeter olmuştur. Schumpeter Neo-Klasik iktisat teorisine hkim olan denge yaklaşımına karşi yaratıcı yıkımı kapitalizmin devamı için önemli bir unsur olarak görmüştür (Kitapcı, 2019: 54). Schumpeter’e göre girişimcilik, yaratıcı imha yoluyla var olan ekonomik unsurların yenileri ile değiştirilmesini sağlayarak ekonomik gelişmişliği arttırmaktadır. Schumpeter’in girişimci tanımında yenilikçilik ön plandadır, girişimci refah yaratmak üzere yenilikçi işletmeler kurar (Schumpeter, 1942).

Türkiye’de girişimcilik tarihini Osmanlı Dönemi, 1950’ye kadar Cumhuriyet Dönemi, 1950-1980 arası dönem ve 1980 ve sonrası olarak dört döneme ayırmak mümkündür. Osmanlı döneminde girişimcilerin çoğunu gayrimüslimler oluşturmaktadır. Bu durumun sebebi olarak Kapitülasyonlar ve gayrimüslimlere tanınan ayrıcalıklar gösterilebilir. 1900’l yılların başında Osmanlıda bulunan işletmelerin sadece %19,6’lık kısmı Müslüman tebaaya aittir. Bu durum Cumhuriyet’in ilk yıllarında yerli işadami geliştirme çabalarına neden olmuştur. Girişimci sayısının az olması nedeni ile devlet girişimci olarak konumlandırılmak durumunda kalmıştır. Türkiye’de 1950’den sonra özel sektörün ağırlığı giderek artmaya başlamıştır. 1980 sonrası Türkiye’de serbest piyasa ekonomisine geçilmiş ve bu ekonomik yapının önemli aktörleri olan girişimcilere yönelik destekleme politikaları uygulanmaya başlanmıştır (Kamaç ve Kişman, 2020:129).

2.2. Kadın Girişimciliği

Türkiye İstatistik Kurumu’nun verilerine göre Türkiye nüfusunun %49,9’u kadınlardan oluşmaktadır (TÜİK, 2021). Buna karşi kadınların iş gücüne katılım oranı %30 civarındadır (KAGİDER, 2019). Türkiye Kadın Girişimciler Derneği KAGİDER’in 2019 yılında yayınladığı endekse göre Türkiye’de toplam girişimcilik aktivitesi yoğun olmakla birlikte kadınların girişimcilik oranı istenen seviyede bulunmamaktadır (KAGİDER, 2019).

Global Entrepreneurship Monitor’un 2018/2019 Kadın Girişimciliği Raporu’na göre dünya genelinde kadın girişimci oranı %10,2 olmakla birlikte, bu oran erkek girişimci oranının dörtte ne tekabül etmektedir. Rapor düşük gelir grubundaki ülkelerde kadın girişimci oranının arttığını ve erkek girişimci ve kadın girişimci oranları arasındaki farkın %80 seviyesine çıktığını, yüksek gelir gurubundaki ülkelerde ise bu durumun tam tersine döndüğünü ve cinsiyet bazlı girişimci oranları arasındaki farkın üçte iki seviyelerinde olduğunu belirtmektedir (Global Entrepreneurship Monitor, 2021).

Kadın ve erkek girişimciliği arasındaki bu oransal farkların nedenleri literatürde üç farklı başlık altında açıklanmıştır (Tağ ve Hıdıroğlu, 2020: 137):

- Kadınların girişimciliğe erkeklere göre daha az değer atfeder bu nedenle girişimci olma oranları düşüktür.
- Kadınlar ve erkekler arasında önemli psikolojik ve sosyoekonomik farklılıklar vardır bu farklar kadınları girişimcilikten uzak tutar.
- Dünya genelindeki baskın sosyokültürel yapı kadınlara fırsat eşitsizliği olarak yansımaktadır.

Mevcut oransal farklılıklar dışında kadın ve erkek girişimciliği arasında aşağıdaki farkların olduğu söylenebilir (Filizöz ve Yaraş, 2020: 179):

- Kadın girişimciler sosyal itibarı daha çok önemserken erkek girişimciler daha çok kar odaklıdır.
- Kadın girişimciler erkek girişimcilere göre risk alma konusunda daha az isteklidirler.
- Kadın girişimciliğinde kayıt dışı çalışma oranı daha yüksektir.
- Kadınlar sosyo-kültürel çevrelerinden erkeklere göre daha fazla etkilenmektedirler.
- Kadınlar kendi hesaplarına iş yaparken yalnızca firmalarının başarısını değil, kendi kişisel değerlerini de ön planda tutarlar.

Ülkeler günümüzde ekonomik büyümelerini arttırabilmek için nüfusun yarısını oluşturan kadınların istihdamın içinde daha çok yer almasına ve girişimcilik faaliyetlerine daha yüksek oranda katılmasına ihtiyaç duymaktadırlar (Sezgin, 2020: 236). Ekonomide kadın girişimci oranının artması o ekonomi için kaldıraç etkisi yaratmakta ve kadın girişimciliğinin ekonomiye katkısı sadece ekonomik büyüme ile sınırlı kalmamakta aynı zamanda yeni iş olanakları yaratarak istihdamı da arttırmaktadır (Yılmaz ve Karaçelebi, 2020: 283).

2.3. Kadın Girişimcilik Yazını

Kadın girişimciliği yazını girişimciliğin akademik dünyada tekrar popüler olduğu 70’li yılların ortalarında kendine yer bulmaya başlamıştır. Kadın girişimcilik yazınının bu ilk döneminde daha çok “kadın girişimci kimdir?” sorusuna yanıt arandığı ve erkek girişimcilere ait özelliklerle karşılaştırılmalar yapıldığı görülmektedir. 1990’ların başından itibaren kadın girişimciliği yazınının feminist teorilerden etkilenmeye başladığı ve toplumsal cinsiyet bakış açısı ile kadın girişimciliğinin değerlendirildiği görülmektedir. 2000’li yıllarda da toplumsal eşitlikçi görüşü benimseyen çalışmaların ağırlığının devam ettiği görülmektedir (Seçkin Halaç ve Meşe, 2021: 255).

90’lı yılların başında Türk kadın girişimcilik yazınında yapılan ilk kadın girişimci tanımı girişimciliğin risk alma özelliği üzerine kurulmuştur. Genele bakıldığında ise Türkiye’de kadın girişimciliği, kadınlara ekonomik bağımsızlık sağlamak, yüksek kadın işsizliğini düşürmek ve yoksul ailelerde yoksulluğu düşürmenin bir aracı olarak görülmektedir (Seçkin Halaç ve Meşe, 2021: 255).

Literatürde en çok kadın girişimcileri tanımlamak ve sorunlarını anlamak üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Araştırmanın hazırlandığı tarihe kadar Türkiye’de kadın girişimcilik alanında yapılmış olan tarama çalışmalarına baktığımızda sadece üç çalışma ile karşılaşmıştır. Bunlardan ilki 2019 yılında yayınlanmış makale türünde bir çalışmadır. Bu çalışmada 2007-2017 yılları arasında yayınlanmış TRDizin veritabanında yer alan makale türündeki akademik yayınlar “kadın”, “girişimci”, “kadın girişimci” ve bu kavramların kombinasyonları ile işletme sahibi,

kendi hesabına çalışan anahtar kelimeleri taranmış ve sonuç olarak erişilen 23 makale araştırmaya dâhil edilmiştir. Literatür taraması şeklindeki ikinci çalışma da 2019 yılında yayınlanmıştır. Bu makalede tarih sınırı olmaksızın Web Of Science veri tabanının tüm dizinlerinde kadın girişimciliği ile ilgili makaleler taranmış bulunan 447 makale bibliyometrik haritalama yöntemi ile analiz edilmiştir (Aksay, 2019: 35). Son çalışma ise 2020 yılında yayınlanmış bir konferans bildirisidir. Bu çalışmada 1996 ile 2020 yılının ilk çeyreği arasında yayınlanmış kadın girişimciliği ile ilgili makale ve tez çalışmaları taranmıştır.

3. Yöntem

Çalışmanın literatür taraması aşamasında 2020 yılı ve sonrası için Google Akademik (<https://scholar.google.com/>, 2021) üzerinden anahtar kelime araması yapılmış ve çıkan sonuçlar içerisinde Kadın ve Girişimci kelimelerinin her ikisini de içeren konu olarak Türkiye’deki kadın girişimciliğini işleyen makale, bildiri, kitap bölümü şeklindeki akademik yayınlar çalışmanın kapsamına alınmıştır. Cinsiyeti sadece kontrol değişkeni olarak kullanan yayınlar dikkate alınmamıştır. Arama yaparken “kadın + girişimci”, “girişimci kadınlar”, “women entrepreneurs + turkey” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Yapılan aramalar neticesinde araştırma kıstaslarına uyan toplamda yirmi beş yayına ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamına alınan yayınların yıllara göre dağılımı, dili, yayın türü, araştırma yöntemi, kapsam bilgileri üzerinden sınıflandırılmıştır. Ayrıca yayınlandıkları dergiler, yazarların ait olduğu disiplinler, yayınlarda yer alan girişimci ve kadın girişimci tanımları incelenmiştir.

4. İncelenen Yayınlar

Bu bölümde çalışma çerçevesinde yer alan bilimsel yayınlara kısaca değinilecektir.

Tablo 1. Çalışma Kapsamında İncelenen Yayınlar

Başlık	Yazar	Dil	Tarih	Yöntem	Yayın Türü	Yöntem	Kapsam
Yenilikçi Girişimciliğin Oyun Sahası: Kurumsal Yapının Kadın Girişimciliğine Etkisi	Duygu HİDİROĞLU, Mehmet Nasih TAĞ	Türkçe	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Uluslararası
Kadın Girişimciliği ve Karşılaştıkları Sorunlar: Elâzığ, Türkiye’den Yerel Bir Bulgu	Eray Ekin SEZGİN	Türkçe	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Yerel
Kadın Girişimcilerin Girişim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma	Sıdıka Ece YILMAZ, Fatmagül KARAÇELEBİ	Türkçe	2020	Nitel - Yarı Yapılandırılmış Mülakat Tekniği	Makale	Nitel	Yerel
Kadın Girişimci Profilinin Belirlenmesine Yönelik TR72 Bölgesinde Bir Araştırma	Berrin FİLİZÖZ, Dilara YARAŞ	Türkçe	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Yerel
A gender- and class-sensitive explanatory model for rural women entrepreneurship in Turkey	Bengu KURTEGE SEFER	İngilizce	2020	Nitel - Literatür Taraması, Eleştiri	Makale	Nitel	Uluslararası

Tablo 1 (Devamı). Çalışma Kapsamında İncelenen Yayınlar

Aile Şirketlerinde Kadın Yöneticilerin Girişimcilik Eğiliminin Finansal Performansa Etkisi	Ayşegül ERTUĞRUL AYRANCI, Gizem ARI	Türkçe	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Yerel
An Exploratory Analysis on Work/Life Balance Issues among Women Entrepreneurs in Turkey and Iran	Kimya MOHAMADI, Esin ERTEMSİR	İngilizce	2020	Nitel - Yarı Yapılandırılmış Mülakat Tekniği	Makale	Karma	Uluslararası
Being A Woman Entrepreneur in Sport Sector	Yeliz Eratlı ŞİRİN, Fatma Pervin BİLİR, Saadet Gönen Yıldız, Özge AYDIN, Billur YILDIRIM	İngilizce	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Yerel
Blind Spots of Women's Entrepreneurship: Case Of Adana	Fahri ÖZSUNGUR	İngilizce	2020	Nitel - Derinlemesine Mülakat	Makale	Nitel	Yerel
Country-Specific Sociocultural Institutional Factors as Determinants of Female Entrepreneurs' Successful Sustainable Business Strategies within the Context of Turkey and the UK	Ufi CULLEN, Chris ARCHER-BROWN	İngilizce	2020	Nicel - Anket	Kitap Bölümü	Nicel	Uluslararası
Kırsal Kadının Semt Pazarlarındaki Girişimciliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Samsun İli Örneği	Sema Ezgi YÜCEER Kürşat DEMİR YÜREK	Türkçe	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Yerel
Girişimci Kadınlar: Yozgat Örneği	İlknur İrem ANDIÇ, Hülya ÇAKIR	Türkçe	2020	Nitel - Yapılandırılmış Mülakat	Makale	Nitel	Yerel
Integrated environmental impact and risk assessment in rural women entrepreneurs	İsmail Bülent GÜRBÜZ ve Gülay ÖZKAN	İngilizce	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Ulusal
Kadın Üreticilerin Girişimcilik Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir'in Bayındır İlçesi Örneği	Ece YÜRÜK, Sait ENGİNDENİZ	Türkçe	2020	Nicel - Anket	Makale	Nicel	Yerel
Kadın Girişimciler ve Sosyal Medya: Bozcaada Konaklama İşletmelerinin Instagram Sayfalarına Yönelik Bir Araştırma	Nahide Övgü DEMİRAL, Azize HASSAN	Türkçe	2020	Nicel - İçerik Analizi	Makale	Nicel	Yerel
Yeni Bir Kırsal Kalkınma, Bilindik Bir Kırsal Annelik: Ticarileşen Yöresel Yemeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Etkisi	Derya NİZAM BİLGİÇ	Türkçe	2020	Karma - Derinlemesine Mülakat, Anket	Makale	Nitel	

Tablo 1 (Devamı). Çalışma Kapsamında İncelenen Yayınlar

Kadın Girişimcilerin İş Kurma Süreçlerinde Karşılaştığı Sorunlar Ve Demografik Faktörlerle İlişkisi: Orta Anadolu Örneği	Yücel EROL, Aslıhan ÇİÇEK	Türkçe	2020	Nitel - Anket	Makale	Nitel	Yerel
Kadın Girişimciliğinin İslamiyet Perspektifinden Değerlendirilmesi	Nilüfer YÖRÜK KARAKILIÇ	Türkçe	2021	Nitel – Literatür Taraması, Doküman İncelemesi	Makale	Nitel	
Media Literacy and Rural Women Entrepreneurship: Experience from Japan and Turkey	Hiroko KAWAMORİTA Noriyuki TAKASHİ Kürşat DEMİRÜREK	İngilizce	2020	Nitel - Literatür Taraması, Vaka Analizi	Makale	Nitel	Uluslararası
Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Sosyal Hizmet Bağlamında İncelenmesi	Ömer UYANIK	Türkçe	2020	Nitel - Derleme	Makale	Nitel	Ulusal
Türkiye’de kadın girişimcilerin desteklenmesinde KOSGEB’in Rolü	Leyla DURUKAN	Türkçe	2021	Nitel - Doküman İncelemesi	Makale	Nitel	Ulusal
Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar: Kurban ya da Sosyal Girişimci	Emel TOPÇU	Türkçe	2020	Nitel - Katılımcı Gözlem, Odak Grup, Derinlemesine Mülakat	Makale	Nitel	Ulusal
Women Entrepreneurship in Tourism: The Case of Turkey	Gülsün YILDIRIM, Abdullah TARINÇ, Ceyhun C. KILINÇ	İngilizce	2020	Nitel - Literatür Taraması	Makale	Nitel	Ulusal
Toplumsal Cinsiyet Bakış Açışından Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Durumu	Duygu SEÇKİN- HALAÇ, Gülgün MEŞE	Türkçe	2021	Nitel - Mevcut İstatistiklerin İncelenmesi	Makale	Nitel	Ulusal
Türkiye’de Kadın Girişimci Yazını (1996-2020) Pandemi Öncesi Görünüm, Pandemi Sonrası İçin Yol Gösterici Olabilir Mi?	Hatice BAYSAL	Türkçe	2020	Karma - Literatür Taraması, İçerik Analizi	Bildiri	Nitel	Ulusal

Sosyoekonomi dergisinde 2020 yılında yayınlanmış “Yenilikçi Girişimciliğin Oyun Sahası: Kurumsal Yapının Kadın Girişimciliğine Etkisi” isimli makale ülkelerdeki kurumsal yapıların erken aşama kadın girişimciliği üzerindeki etkisini incelemektedir. Yazarlar bulgu olarak devlet politikaları gibi kurumsal faktörlerin amaca yönelik olarak uygulanmaları halinde yenilikçi kadın girişimci oranına pozitif etki ettiğini bildirmişlerdir (Tağ ve Hıdıroğlu, 2020: 137).

İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi’nde 2020 yılında yayınlanmış olan “Kadın Girişimciliği ve Karşılaştıkları Sorunlar: Elâzığ, Türkiye’den Yerel Bir Bulgu” isimli makalede yazar Elâzığ ilindeki kadın girişimcilerin profillerini ve sorunlarını incelemeyi amaçlamıştır. Bulgu olarak kadın girişimcilerin en büyük sorununun bilgi ve tecrübe eksikliği ile sermaye ve yer temini olduğu bildirilmiştir. Çalışmanın diğer bulgularına göre kadın

girişimciler işlerini yürütürken en çok borç ödemelerinde, krediye ulaşmakta, tedarikçiler ile ilişkilerde ve bürokrasi nedeniyle zorlanmaktadırlar (Sezgin, 2020: 236).

İş ve İnsan dergisinde 2020 yılında yayınlanmış olan “Kadın Girişimcilerin Girişim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma” isimli makalede yazarlar kadınların girişimcilik süreçlerini, başarıya ulaşırken izledikleri yolları ve girişimcilik süreçlerinin sonuçlarını bireysel ve sosyal açıdan incelemeyi amaçlamışlardır. Temel bulgu olarak kadınların çevrelerinden gördükleri desteğin ve kişisel niteliklerinin girişimcilik süreçlerinde önemli olduğu bildirilmiştir. Araştırmaya katılan kadınlar çevrelerinden gördükleri eşitsizliğe yönelik tutumun azaldığını ve kadın girişimci olarak kendilerine yönelen algıların değiştiğini bildirmişlerdir (Yılmaz ve Karaçelebi, 2020: 283).

Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi’nde 2020 yılında yayınlanmış olan “Kadın Girişimci Profiline Belirlenmesine Yönelik TR72 Bölgesinde Bir Araştırma” isimli makalede kadın girişimcilerin profilleri TR72 bölgesi özelinde belirli değişkenler üzerinden ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun kadınlıkla ilişkilendirilen iş alanlarında ya da kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik iş alanlarında çalıştıkları, büyük ölçüde girişimcilik öncesi iş deneyimine sahip olmadıkları, girişimcilikle birlikte gelirlerinin giderlerini karşılayacak şekilde arttığı, girişimlerini başlatırken teşviklerden yararlandıkları ve iş aile dengesini kurmakta ailelerinden yardım aldıkları raporlanmıştır (Filizöz ve Yaraş, 2020: 179).

International Journal of Gender and Entrepreneurship dergisinde 2020 yılında yayınlanmış olan “A gender- and class-sensitive explanatory model for rural women entrepreneurship in Turkey” isimli makalede uluslararası yayınlar incelenerek Türkiye’de bulunan kadın kooperatiflerine yönelik bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında yazar, devlet politikalarının bütünsel bir kırsal kadın girişimciliği anlayışı ile yeniden düzenlenmesi gerekliliğine ve kooperatif düzeyinde alınması gereken tedbirlere dikkat çekmiştir (Kurtege Sefer, 2020: 191).

2020 yılında International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries isimli dergide yayınlanmış olan “Aile Şirketlerinde Kadın Yöneticilerin Girişimcilik Eğiliminin Finansal Performansa Etkisi” isimli makalede yazarlar aile şirketlerinin yönetiminde yer alan kadın girişimcilerin girişimcilik özelliklerinin firmalarının finansal performansına nasıl etki ettiğini incelemişlerdir. Sonuç olarak, incelenen şirketlerdeki kadın yöneticilerin girişimcilik eğilimlerinin şirketlerin finansal performanslarını pozitif yönde güçlü şekilde etkilediği ve bu etkinin girişimcilik düzeyi arttıkça yükseldiği belirtilmiştir (Ertuğrul Ayrancı ve Arı, 2020: 95).

International of Journal Management and Social Researches dergisinde 2020 yılında yayınlanmış olan “An Exploratory Analysis on Work/Life Balance Issues among Women Entrepreneurs in Turkey and Iran” isimli makalede sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan farklı olan iki ülkenin kadın girişimcilerin karşılaştıkları iş ve yaşam dengesi sorunlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bulgu olarak, her iki ülkede de kadınları iş hayatına daha çok teşvik etmek için kadınların yüklendikleri yüklerin azaltılması gerektiği bildirilmiştir. Diğer bir bulgu olarak her iki ülkedeki hükümetlerin kadınlara sağladıkları desteklerin başarılı olduğu ama yeterli olmadığı belirtilmiş ve son olarak kadın girişimcilerin daha fazla eğitime ve kültürel desteğe ihtiyaç duydukları üzerinde durulmuştur (Mohamadi ve Ertemsir, 2020: 27).

“Being A Woman Entrepreneur in Sport Sector” isimli bu makale International Journal of Sciences and Research dergisinde 2020 yılında yayınlanmıştır. Yazarlar çalışmanın amacını; spor sektöründeki kadın girişimcilerin karşılaştıkları problemlerin demografik özellikler açısından incelenmesi olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmanın bulgular kısmında evli girişimcilerin bekarlara göre problem yaşama oranlarının yüksek olduğu, bu farklılığın

nedeninin evli kadınların yaşamın içerisinde çok daha fazla rol üstlenmeleri olduğu, 30 yaş üzeri olan girişimcilerin problem yaşama oranlarının diğer yaş gruplarına göre fazla olduğu, iş deneyiminin girişimcilik açısından önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşıldığı, girişimci kadınlar açısından en ulaşılabilir sermayenin yakın çevre tarafından sağlanan sermaye olduğu ve mesleki eğitimin girişimciler tarafından önemsendiğine yer verilmiştir (Şirin vd., 2020: 27).

2020 yılında International Journal of Eurasia Social Sciences dergisinde yayınlanan “Blind Spots of Women’s Entrepreneurship: Case Of Adana” isimli makalede yer alan çalışmanın amacı kadın girişimciliğinin kör noktalarının belirlenmesidir. Çalışmanın bulguları kadın girişimciliğinin kör noktasının girişimcinin görüş alanına göre girişimcilikteki ölü nokta olduğunu göstermektedir (Özsungur, 2020: 166).

“Country-Specific Sociocultural Institutional Factors as Determinants of Female Entrepreneurs’ Successful Sustainable Business Strategies within the Context of Turkey and the UK” isimli çalışma Entrepreneurial Opportunities isimli kitabın bir bölümünü oluşturmaktadır. 2020 yılında yayınlanmıştır. Yazarlar çalışmada Türkiye ve Birleşik Krallık bağlamında kadın girişimcilerin iş sürdürülebilirlik stratejilerinde farklılıklar yaratan ülkeye özgü sosyokültürel faktörleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bulgular kısmında iş sürdürülebilirliği stratejileri açısından çalışmada incelenen unsurların İngiltere ve Türkiye olmak üzere iki farklı kültürel çevre arasında farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Her iki ülkenin kadın girişimcileri de ağ bağlantılarıyla yüksek düzeyde sosyal diyalog geliştirdiklerini ve işbirliği yaptıklarını bildirmiştir. Her iki ülkede de bilgi alışverişi ve strateji geliştirmede kilit noktanın girişimcilerin paydaşlarına ve ağ bağlantılarına yakın kalmalarını sağlayan işletmelerinin küçük boyutu olduğu belirtilmiştir (Cullen ve Archer-Brown, 2020).

Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi’nde 2020 yılında yayınlanmış olan “Kırsal Kadının Semt Pazarlarındaki Girişimciliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Samsun İli Örneği” isimli makalede pazarlık yapan kadınların profillerinin ve sorunlarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında sermaye yetersizliğinin, eğitim seviyesindeki düşüklüğün ve deneyim konusunda eksikliğin bu kadın girişimciler için en büyük problemler olduğu belirtilmiş ve bu problemlere yönelik çözüm önerileri sunulmuştur (Yüceer ve Demiryurek, 2020: 301).

Dünya İnsan Bilimleri Dergisi isimli dergide 2020 yılında yayınlanmış olan “Girişimci Kadınlar: Yozgat Örneği” isimli makalede yazarlar kadın girişimcilere sağlanan destekleri, devlet ve özel kuruluşların ortaya koydukları projeleri ve girişimci kadınların yaşadıkları durumları incelemiştir. Araştırmanın bulguları olarak, incelenen girişimci kadınların maaşlarındaki cinsiyet eşitsizliğine bir tepki olarak girişimciliğe yöneldikleri, işlerinde verimli olduklarını gördükçe de daha çok motive oldukları belirtilmiştir (Andiç ve Çakır, 2020: 159).

Environmental Science and Pollution Research dergisinde 2020 yılında yayınlanan “Integrated environmental impact and risk assessment in rural women entrepreneurs” isimli makalede iklim değişikliğinin kırsal kesimdeki girişimci kadınları ve girişimlerini ne ölçüde etkilediği araştırılmıştır. Sonuç olarak kadın girişimcilerin iklim değişikliği ve beraberinde getirdiği sorunlara karşı yüksek farkındalıklarının olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre makale kapsamındaki kadın girişimciler önümüzdeki beş yıl içerisinde çevre sorunlarının ürün kalitelerini olumsuz yönde etkileyeceği ve bununla müşteri kaybına yol açacağı konusunda aynı görüştedirler. Fakat bu sorunların üstesinden gelmek ve yeni koşullara ayak uydurabilmek için teknoloji ve donanımlara yatırım yapmaları gerektiği konusunda fikir ayrılığı yaşamaktadırlar (Gürbüz ve Ozkan, 2020: 23837).

Tarım Ekonomisi Dergisi’nde 2020 yılında yayınlanmış olan “Kadın Üreticilerin Girişimcilik Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir’in Bayındır İlçesi Örneği” isimli

makalede İzmir'in kırsal Bayındır ilçesindeki kadın girişimciler incelenmiştir. Bulgu olarak kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun girişimcilik konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündüğü buna karşılık olarak yine büyük çoğunun girişimcilikle ilgili eğitim almadığı ve bilgilerini sosyal çevreleri üzerinden kulaktan dolma yöntemlerle edindikleri belirtilmektedir (Yürük ve Engindeniz, 2020: 177).

“Kadın Girişimciler ve Sosyal Medya: Bozcaada Konaklama İşletmelerinin Instagram Sayfalarına Yönelik Bir Araştırma” isimli çalışma AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi’nde 2020 yılında yayınlanmış bir makaledir. Çalışmada Bozcaada’daki konaklama işletmecisi kadınların Instagram kullanımları incelenmiş ve girişimci kadınların bu uygulamayı ürün ve hizmet tanıtımı için yoğun olarak kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Demiral ve Hassan, 2020: 359).

İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi’nde 2020 yılında yayınlanmış olan “Yeni Bir Kırsal Kalkınma, Bilindik Bir Kırsal Annelik: Ticarileşen Yöresel Yemeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Etkisi” isimli makalede, girişimci kadınların kırsal kesimde ev eksenli üretime dayanan girişimcilik deneyimlerini etkileyen ideolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik etkenler ile ev eksenli üretimin ticarileşmesinin toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgular kısmında klasik toplumsal cinsiyet rollerine yapılan göndermelerin yerine kadınları kırsal dönüşümün merkezine koyacak ve tarımda kadınlaşmayı sağlayacak politikaların oluşturulmasının önemi vurgulanmıştır (Nizam Bilgiç, 2020: 79).

International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries dergisinde 2020 yılında yayınlanan “Kadın Girişimcilerin İş Kurma Süreçlerinde Karşılaştığı Sorunlar ve Demografik Faktörlerle İlişkisi: Orta Anadolu Örneği” isimli makalede yazarlar kadın girişimcilerin girişimlerini kurma ve yürütme aşamalarında karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların demografik faktörlerle ilişkilerini araştırmışlardır. Bulgular kısmında kadın girişimcilerin çoğunlukla ekonomik bağımsızlıklarını sağlamak için girişimci oldukları ve kiraların yüksekliğini sorun olarak gördüklerini ve devlet destekleri konusunda beklenti içerisinde olduklarına yer verilmiştir (Erol ve Çiçek, 2020: 72).

2021 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi’nde yayınlanan “Kadın Girişimciliğinin İslamiyet Perspektifinden Değerlendirilmesi” isimli makalede İslamiyet’in kadın girişimciliğine bakış açısını ortaya koymak amaçlanmıştır. Sonuç olarak kadın girişimciliğinin İslam dini tarafından desteklendiği görüşüne yer verilmiştir (Yörük Karakılıç, 2021: 268).

Nordic Journal of Media Management dergisinde 2020 yılında yer alan “Media Literacy and Rural Women Entrepreneurship: Experience from Japan and Turkey” isimli makalede medya okuryazarlığının kırsal kesimde yaşayan Japon ve Türk kadın girişimcileri nasıl etkilediği araştırılmıştır. Sonuç olarak medyaya daha çok erişebilen ve medya içeriklerini analiz edebilen girişimciler için medya okuryazarlığının bir çeşit bilgi asimetrisi oluşturmak sureti ile girişimcileri olumlu olarak etkilediği belirtilmiştir (Kawamorita vd., 2020: 361).

Toplumsal Politika Dergisi’nde 2020 yılında yer almış olan “Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Sosyal Hizmet Bağlamında İncelenmesi” isimli makalede kadın girişimcilere kamu ya da özel sektör tarafından verilen destekler ve bu kuruluşların kadın refahına yönelik çalışmaları ile sosyal girişimler incelenmiştir. Bulgular kısmında bu kuruluşların kadınlara istihdam, eğitim, ekonomik destek, hukuki destek kategorilerinde destekler sundukları belirtilmiş ve hangi kurum/kuruluşun hangi desteği verdiği açıklanmıştır (Uyanık, 2020: 134).

2021 yılında Gazi İktisat ve İşletme Dergisi’nde yayınlanan “Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Desteklenmesinde KOSGEB’in Rolü” isimli makalede KOSGEB’in girişimcilik destekleri incelenmiştir. Bulgular kısmında KOSGEB’in kadınlara destek sunulan kurum ve

kuruluşlar arasında en kolay erişilebilen kurum olduğu, KOSGEB'in girişimcilik eğitimlerine katılanların nerdeyse yarısının kadınlar olduğu belirtilmiştir (Durukan, 2021: 17).

Mukaddime isimli dergide 2020 yılında yayınlanmış olan "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar: Kurban ya da Sosyal Girişimci" makalede Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınların konumlarını etkileyen sosyo-politik meseleleri analiz etmek amaçlanmıştır. Bulgular kısmında göçmenlerin Türkiye'deki hayatları içerisinde toplumsal cinsiyet rollerinde değişimler olduğu belirtilmiştir. Bazı Suriyeli kadınların Türkiye'ye geldikten sonra sosyal girişimler içinde yer aldıkları hatta kendi sosyal girişimlerini başlattıklarına değinilmiştir (Topçu, 2020: 97).

"Women Entrepreneurship in Tourism: The Case of Turkey" isimli makale Journal Of Tourism And Gastronomy Studies dergisinde 2020 yılında yayınlanmıştır. Yazarlar çalışmalarında Türkiye'de turizm sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin durumlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuç olarak Dünyanın diğer bölgelerine benzer olarak turizm sektöründe kadınların daha çok kırsal kesimde girişimci olarak yer aldıkları, Türkiye'deki turizm faaliyetlerinin dört mevsime yayılmamasının bu tip kadın girişimciler açısından sorun teşkil ettiği, bu sektördeki kadın girişimcilerin ailelerinden ve sosyal çevrelerinden destek görmedikleri belirtilmiştir (Yıldırım vd., 2020: 2462).

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde 2021 yılında yayınlanmış olan "Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Durumu" isimli makalede Türkiye'deki kadın girişimciliğindeki baskın görüşün ve mevcut durumun saptanması amaçlanmıştır. Bulgularda kadın girişimciliğinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik bir araç olarak görülmesinden ziyade ekonomik bir kaynak olarak görüldüğü ve bu durumun düşük ekonomiye sahip ülkelere güçlü ekonomiye sahip ülkelere kadar tüm ülkelerde aynı şekilde sürdüğü, literatürde kadın girişimciliği ile eşleştirilmiş olan iş yaşam dengesini sağlamaya yönelik çalışmaların kadının bakım görevini üstlendiği geleneksel toplum rollerine yönelik pekiştirici bir etki yaptığı ve kadın girişimciliğinde bakış açısının toplumsal cinsiyet eşitliğini de kapsayacak şekilde genişletilmesine ihtiyaç olduğu bildirilmiştir (Seçkin Halaç ve Meşe, 2021: 255).

International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries'de 2020 yılında sunulan "Türkiye'de Kadın Girişimci Yazını (1996-2020) Pandemi Öncesi Görünüm, Pandemi Sonrası İçin Yol Gösterici Olabilir Mi?" isimli bildiriye kadın girişimcilik yazınının geçmiş 20 yılı incelenerek yayınların hangi alanlarda kümelendiği ve hangi alanların boş kaldığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak kadın girişimciliği yazınında yer alan eserlerin yarıdan fazlasının 2016 ve sonrası yıllara ait olduğu, konu olarak sorunlar, destekler ve etkiler üzerinde kümelene olduğu ve iş-yaşam dengesi, cinsiyet temsili konuları konusunda az çalışmanın bulunduğu belirtilmiştir (Baysal, 2020: 50).

5. Bulgular

5.1. Yazar Profili

Çalışma kapsamındaki yayınların çok sayıda farklı disiplinden geldiği fakat işletme bölümünün alanyazında baskın olduğu, bunun dışında akademi dışından yazarların da bu alanda yayın yaptığı, yayınların büyük çoğunluğunun iki yazarlı olduğu, küçük bir kısmın ise tek ya da ikiden çok yazar tarafından oluşturulduğu görülmüştür. İngilizce yazılmış olan eserlerden birinde hiç Türk yazar olmadığı, ikisinde ise yabancı yazarlarla Türk yazarların birlikte çalıştığı görülmüştür. Çalışma kapsamında herhangi bir yazarın birden çok yayın yaptığı tespit edilmemiştir.

5.2. Yıllara Göre Dağılım

Kadın girişimciliği alanında bu makale kapsamında ele alınan çalışmalara yıllara göre dağılım açısından baktığımızda 2020 yılında 22, 2021 yılının ilk yarısında ise sadece 3 çalışmanın yayınlandığı görülmektedir. Geçmiş yıllara bakıldığında kadın girişimciliğini konu alan yayınların sayısı 2014 yılından başlayarak iki basamaklı rakamlara ulaşmış ve 2018 yılında yayınlanan 37 makale ile zirve yapmıştır (Baysal, 2020: 50). 2020 yılında yayınlanan çalışmaların sayısı bu bakımdan son altı yılın trendleri ile uyumluluk göstermektedir. 2021 yılının kadın girişimciliği çalışmaları açısından oldukça kısır geçtiği, yılın ikinci yarısı da bu Şekilde geçerse alanyazının yayın sayısı bakımından 2014 öncesine geri dönmüş olacağı söylenebilir.

5.3. Yayın Dili

Pandemi döneminde Türkiye’de kadın girişimciliğini inceleyen ve İngilizce dilinde yazılmış olan eserlerin sayısı sekizdir. Tespit edilen diğer yayınların dili Türkçedir. Bu alışmada Türkçe yayınların yanı sıra İngilizce yayınların derlenmiş olmasının nedeni dünya genelinde bilim dilinin İngilizce olmasıdır. Taranan makalelerin hepsi farklı ulusal ya da uluslararası dergilerde yayınlanmıştır. İngilizce olarak yayınlanmış eserlerin iki tanesi Scopus, SCI gibi bilinen indeksler tarafından taranan dergilerde yayınlanmıştır. Pandemi ncesi görünüme göre İngilizce yayın oranında ciddi bir yükseliş görülmektedir (Baysal, 2020: 50).

5.4. Yayın Türü

Çalışma kapsamında taranan yayınların büyük çoğunluğunu makaleler oluşturmaktadır. Pandemi döneminde yayınlanmış sadece bir adet bildiri ve bir adet kitap bölümüne erişilmiştir. Daha önce literatürde kitap bölümü ya da bildirimleri tarama kapsamına alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu verileri pandemi öncesi ile karşılaştırmak mümkün gözükmemektedir.

5.5. Yöntem

Taranan alışmaları yöntemine göre incelediğimizde nitel ve nicel çalışmaların oranın eşit olduğu ve Karma çalışmaların oranın %8 olduğu grlmştir. Pandemi ncesinde (Baysal, 2020: 50) nicel-pozitivist yaklaşımın alanyazında mevcut olan ağırlığı, nitel yöntemlerle dengelenmiş görünmektedir fakat nitel yöntemler, derinlemesine mülakat, odak grup çalışması, katılımcı gözlem gibi kişilerle yüz yüze iletişimi gerektirecek araştırma yöntemleri olduğundan bu bulgu pandeminin getirdiği koşullarla çelişmektedir. Yayınların çoğunun 2020 yılında yapılmış olması ve bunların dayandığı veri toplama çalışmalarının pandeminin Türkiye’ye sıçradığı 2020 Mart ayı öncesinde yapıldığı varsayımı bu durumu açıklamak üzere ne sürülebilir.

5.6. Kapsam

İncelenen çalışmaların sadece %28’inin tüm Türkiye’yi kapsadığı görülmektedir. Pandemi öncesini tarayan diğer çalışmada (Baysal, 2020: 50) ise makale sayısı bakımından bu oran %57,3 tür. Covid-19 salgını nedeni ile oluşan Őehirler arası seyahatin kısıtlanması, sokağa çıkma yasakları gibi birtakım koşulların ülke geneline yayılmış olan çalışmaları yapmayı zorlaştırdığı ve ulusal çaptaki yayın sayısını düşürdüğü söylenebilir. Buna karşın sadece tek bir

yerleşim yerini ya da yakın yerleşim yerlerinden oluşan bir bölgeyi ele alan makale türündeki çalışmaların oranı pandemi öncesine göre %5,2 artmış bulunmaktadır. Pandemi döneminde araştırmacıların yakın çevrelerini konu alan çalışmalar yapmaları ulusal boyutta çalışma yapmalarına göre daha kolay olduğundan bu artış beklentiler ile uyumludur. Daha önce yapılmış olan tarama çalışmasında yerel kapsamdaki çalışmaların görece gelişmiş bölgelerde yapıldığı saptanmış bulunmaktadır (Baysal, 2020: 50). Oysaki bu çalışmada yerel ölçekte yapılan yayınlar çoğunlukla Elâzığ, Yozgat, Niğde, Sivas vb. az ve orta gelişmiş yöreleri kapsadığı görülmüştür.

5.7. Girişimcilik Tanımları

İncelenen çalışmalarda çoğunlukla literatürde yer alan başka çalışmaların içerisinde yer alan girişimci/girişimcilik tanımlarına yer verilmiştir. Bunların haricinde rastlanan girişimci/girişimcilik tanımlarının bazıları şu şekildedir:

“Girişimci riski üstlenen, üretim faktörlerini bir araya getiren ve kazanç elde etmeyi amaçlayarak mal ve hizmet üretimini üstlenen kişidir.” (Kawamorita vd., 2020: 361)

“Girişimcilik; en temel ve genel ifade ile risk alarak kâr etme amacı taşıyan ve bu yönde işe atılan kişinin yaptığı tüm aktivite ve atılımlardır.” (Durukan, 2021: 17)

“Girişimci, ticaret, sanayi vb. sektörlerde sermayesini koyarak girişimde bulunan kimseyi ifade etmektedir.” (Topçu, 2020: 97)

Yapılan bu tanımlara bakıldığında çalışma kapsamında taranan yayınların girişimciliği Schumpeter öncesi Neo-Klasik dönem özellikleri ile ele aldıkları girişimciliğin yenilik yaratma özelliğinin ise bu tanımlarda genellikle göz ardı edildiği söylenebilir. Bu durum Türkiye ekonomisinin gerçekleri ile uyumlu görünmektedir. Günümüzde küreselleşmenin bir sonucu olarak ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği, ülke ekonomilerinin yenilik üretme kapasiteleri ile ilişkilendirilmektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirleyen ana unsur teknolojik anlamda ne kadar ileri olduklarıdır. Yenilik üretimi ve teknoloji kullanımı ülkelerin küresel ortamda rekabet gücünü arttırmaktadır. Ne yazık ki Türkiye araştırma geliştirme faaliyet göstergeleri açısından gelişmiş ülkelerle rekabet edecek düzeyden uzaktadır (Ünal ve Seçilmiş, 2013: 12). Bu yetersizliğin yansımaları Kadın Girişimciliği alanyazınında yapılan girişimcilik tanımlarında da açık şekilde görülmektedir.

5.8. Kadın Girişimciliği Tanımları

Taranan çalışmalar kadın girişimciyi/girişimciliğini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Girişimci kadın, evinin dışında bir mekânda, kendi kurduğu bir işletmeye sahip olan, tek başına çalışan ya da işletmesinde başkalarına da istihdam sağlayan, elde ettiği kazanç üzerinde söz sahibi olan, işletmesi adına girişimciliğin tüm aşamalarını tecrübe eden ve tüm riski üstlenen kadındır.” (Seçkin Halaç ve Meşe, 2021: 255)

“Kadın girişimciliği, kadının kendisinin veya çalıştırdığı diğer kişilerle beraber iş süreçlerini ev dışındaki bir mekânda yürütmesi ve iş sorumluluğunu üstlenmesi olarak görülür.” (Filizöz ve Yaraş, 2020: 179)

“Ev dışında bir mekânda çalışan, kendi işini kuran, kurmuş olduğu işte kâr sağlayan, iş gücüne katkı sağlayan personel istihdam eden veya tek başına çalışan, risk alan ve işletmesinin geleceği için her türlü rekabet ortamında yatırımlar yapıp işletmesini daha iyi bir noktaya getirmeyi hedefleyen kadın olarak ifade edilebilir.” (Mohamadi ve Ertemsir, 2020)

Bu tanımlara bakıldığında aynı girişimciliğin genel tanımında olduğu gibi girişimciliğin yenilikçi yönünün yok sayıldığı görülmekle birlikte girişimciliğin genel tanımından farklılaşan unsurun kadının evinin dışında bir faaliyette bulunuyor olmasına yapılan vurgu olduğu görülmektedir. Her ne kadar Türk kadınının 11. yy'da yerleşik hayata ve tarım toplumuna geçiş ve toplumda yaygın olan dinin değişmesi ile başlayan statü kaybı, Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan ciddi reformlarla giderilmeye çalışıldıysa da Atatürk sonrası dönemde kadının toplumdaki yeri, köyden kente göçün doğurduğu sorunlar ve siyasal gelişmelerin etkisine bağlı olarak artan dinselleşme nedeniyle yeniden gerilemeye başlamıştır (İlkkaracan ve Memiş, 2021: 288). Dolayısıyla kadın girişimci tanımındaki bu vurgu Türkiye'deki mevcut kadına bakış açısı ile uyumludur.

5.9. Araştırmaların Amaçları

İncelenen 25 yayının arasında en çok kadın girişimcilerin profillerini, onları girişimciliğe iten nedenleri, başarı faktörlerini, karşılaştıkları sorunları ve kadın girişimciliğinin mevcut durumunu yöresel ya da ulusal boyutta, sektörel ya da genel olarak inceleyen betimleyici çalışmalar (Yılmaz ve Karaçelebi, 2020:283; Kurtege Sefer, 2020:191; Filizöz ve Yaraş, 2020:179; Özsungur, 2020:166; Andiç ve Çakır, 2020:159; Yürük ve Engindeniz, 2020:177; Nizam Bilgiç, 2020:179; Baysal, 2020:50) yer almaktadır. Bu durum pandemi öncesi kadın girişimciliği yazınında işlenen konularla tutarlılık oluşturmakla beraber aslında alanyazının bir çeşit kısır döngüde olduğunu ve konu çeşitliliği bakımından yeterince zenginleşemediğinin, çalışmaların büyük bir kısmının birbirinin tekrarı şeklinde ilerlediğinin bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Betimleyici yayınların dışında gözlenen amaçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kadın girişimciliği konusunda farklı açılardan uluslararası bir çerçeve oluşturmak (Ertuğrul Ayrancı, 2020: 95)
- Kadın girişimciliğinin İslami kaynaklar ve İslami bakış açısı üzerinden değerlendirilmesi (Yörük Karakılıç, 2021: 268).
- Kadın girişimcilerin girişimcilik özellikleri ile aile şirketlerinin finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemek. (Ertuğrul Ayrancı,2020:95)
- Türkiye'deki kadın girişimciliğini çeşitli yönlerden başka bir ülke ile karşılaştırmak (Kawamorita vd., 2020: 361; Cullen ve Archer-Brown; 2020; Mohamadi ve Ertemsir 2020: 25)
- Kadın girişimcilere sağlanan çeşitli destekleri incelemek (Andiç ve Çakır, 2020: 159; Durukan, 2021:17)
- Kadın girişimciliğinin kör noktalarını belirlemek (Özsungur,2020:166)
- İklim değişikliğinin kadın girişimciler üzerindeki olası etkilerini belirlemek (Gürbüz ve Ozkan,2020:23837)
- Kadın girişimcilerin sosyal medya kullanımlarını analiz etmek (Demiral ve Hassan, 2020: 359)
- Sosyal girişimcilik (Uyanık,2020:134; Topçu,2020:97)
- Kadın girişimciliğine toplumsal cinsiyet açısından bakmak (Nizam Bilgiç,2020:79; Seçkin Halaç ve Meşe,2021:255)
- Kadın girişimciliğine kurumsal yapının etkilerini ortaya koymak (Tağ ve Hıdıroğlu, 2020 :137)
- Pandemi öncesi dönemde kadın girişimciliği alanyazınına analiz etmek (Baysal,2020:50)

6. Sonuç

Covid-19 salgını 2020 yılının başından bu yana tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik ve sosyal hayatı derinden etkilemeye devam etmektedir. Aradan geçen bir buçuk senede hem kişilerin yaşam tarzları hem de kamu ve özel sektördeki çalışma biçimleri pandemi öncesi döneme göre keskin şekilde farklılaşmıştır. Okulların kapanması, vaktin çoğunluğunun evde geçirilmesi gibi faktörler çalışan kadınların üzerlerindeki yüklerin daha da artmasına neden olmuştur (İlkkaracan ve Memiş,2021:288). Bu makalenin amacı salgın koşulları altında Türkiye’deki kadın girişimciliği alanyazının durumunu ortaya koymaktır. Bu bağlamda incelenen 25 adet yayının amaç ve bulguları makale kapsamında özetlenmiştir.

Çalışma sonucunda ulaşılan pandeminin kadın girişimciliği yazınında gözle görülür en büyük etkisi ulusal çapta yapılan çalışmaların oranındaki düşüş, buna paralel olarak yerel çalışmaların oranındaki artıştır. Şehirlerarası seyahat yasaklarının ve sokağa çıkma kısıtlamalarının uygulandığı bu dönemde, bu beklenen bir bulgudur. Çalışmanın kapsamındaki zaman diliminde İngilizce dilinde yapılmış olan yayınların oranı artmıştır. Çalışma kapsamındaki bulgular pandeminin getirdiği yaşam şekli değişiklikleri ile çelişecek şekilde yüz yüze görüşme, aynı ortamda bulunmayı gerektirecek nitel araştırma yöntemleri ile yapılmış çalışmaların oranının arttığını göstermektedir. Üretkenlik açısından bakıldığında 2020 yılında alanyazınının pandemi koşullarından çok da fazla etkilenmediği görülmektedir. 2021 yılının ilk yarısında yapılan yayınların sayısında ise ciddi bir azalma gözlemlenmektedir.

Çalışmanın kısıtları şunlardır: pandemi döneminde yayınlanmış olan kadın girişimciliği ile ilgili tezler kapsama dâhil edilmemiştir. Bunun dışında yabancı dilde yapılmış olan taramalar sadece İngilizce diliyle sınırlı olarak yapılmıştır. Çalışmanın ileride pandemi sonrası dönemde Covid-19’un kadın girişimciliğine etkileri ile ilgili yapılabilecek çalışmalara kaynak sağlayacağı öngörülebilir.

Kaynakça

- Aksay, B. (2019). Türkiye’de kadın girişimciliğinin son 10 yılı: Alanyazın taraması ve öneriler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 35, 35-51.
- Andiç, İ. ve Çakır, H. (2020). Girişimci kadınlar yozgat örneği. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2020 (2), 159-180.
- Baldwin, R. ve Weder di Mauro, B. (2020). *Economics in the time of covid-19*. Cepr Press, London.
- Baysal, H. (2020). Türkiye’de kadın girişimci yazını (1996-2020): Pandemi öncesi görünüm, pandemi sonrası için yol gösterici olabilir mi?. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4 (Özel Sayı 1), 50-71
- Cullen, U. ve Archer-Brown, C. (2020). Country-specific sociocultural institutional factors as determinants of female entrepreneurs' successful sustainable business strategies within the context of Turkey and the UK. *Entrepreneurial Opportunities*, Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 7-36
- Damjanovic, T. ve Selvaretnam, G. (2020). Economic growth and evolution of gender equality. *The Manchester School*, 88: 1-36. <https://doi.org/10.1111/manc.12274>
- Demiral, N. ve Hassan, A. (2020). Kadın girişimciler ve sosyal medya: Bozcaada konaklama işletmelerinin Instagram sayfalarına yönelik bir araştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 359-373.
- Durukan, L. (2021). Türkiye’de kadın girişimcilerin desteklenmesinde KOSGEB’in rolü. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 7 (1), 17-37.

- Eroğlu, E. (2020). Covid-19'un ekonomik etkisinin ve pandemiyle mücadele sürecinde alınan ekonomik tedbirlerin değerlendirilmesi. *International Journal of Public Finance*, 5 (2), 211-236.
- Erol, Y. ve Çiçek, A. (2020). Kadın girişimcilerin iş kurma süreçlerinde karşılaştığı sorunlar ve demografik faktörlerle ilişkisi: Orta Anadolu örneği. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4 (Özel Sayı 1), 72-94.
- Ertuğrul Ayrancı A. ve Arı, G. (2020). Aile şirketlerinde kadın yöneticilerin girişimcilik eğiliminin finansal performansa etkisi. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4 (Özel Sayı 1), 95-115.
- Fernandes, N. (2020). Economic effects of Coronavirus outbreak (Covid-19) on the world economy. IESE Business School Working Paper No. WP-1240-E, <https://ssrn.com/abstract=3557504> veya <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3557504>
- Filizöz, B. ve Yaraş, D. (2020). Kadın girişimci profilinin belirlenmesine yönelik TR72 bölgesinde bir araştırma. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4 (8), 179-196. DOI: 10.31006/gipad.785310
- Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Women's Entrepreneurship Report. (2021, 12 Haziran). <https://www.gemconsortium.org/report/gem-20182019-womens-entrepreneurship-report>
- Gurbuz, I. B., ve Ozkan, G. (2020). Integrated environmental impact and risk assessment in rural women entrepreneurs. *Environmental Science and Pollution Research*, 27(19), 23837-23848.
- International Monetary Fund (IMF), (2020,24 Haziran). World economic outlook update. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>.
- International Monetary Fund (IMF), (2021, 23 Mart). World economic outlook. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>
- İlkkaracan, İ. ve Memiş, E. (2021). Transformations in the gender gaps in paid and unpaid work during the Covid-19 pandemic: Findings from Turkey. *Feminist Economics*, 27:1-2, 288-309, DOI: 10.1080/13545701.2020.1849764
- Jones, G. ve Wadhvani, R. D. (2006). Entrepreneurship and business history: Renewing the research agenda. *Cahier de recherche*, 07,007.
- KAGİDER (2020, 3 Mart). Türkiye kadın girişimcilik endeksi araştırma raporu, 2019. https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/758/original/kagider-t%C3%BCrk-tuborg-kad%C4%B1n_girisimcilik_endeksi_2019.pdf?1571052448
- Kamaç, H. ve Kışman, Z. (2020). Türk girişimciliğinin tarihi ve gelişimi. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 129-148.
- Kawamorita, H., Takahashi, N. ve Demiryürek, K. (2020). Media literacy and rural women entrepreneurship: Experience from Japan and Turkey”, *Nordic Journal of Media Management*, 1(3), 361–383. <https://doi.org/10.5278/njmm.2597-0445.5898>
- Kitapçı, İ. (2019). Joseph Schumpeter'in girişimcilik ve inovasyon anlayışı: Yaratıcı yıkım kavramı ve geçmişten günümüze yansımaları. *Journal of Empirical Economics and Social Sciences*, 1(2), 54-74.
- Kurtege Sefer, B. (2020). A gender- and class-sensitive explanatory model for rural women entrepreneurship in Turkey. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, Vol. 12 No. 2, pp. 191-210. <https://doi.org/10.1108/IJGE-07-2019-0113>
- Mohamadi, K. ve Ertemsir, E. (2020). An exploratory analysis on work/life balance issues among women entrepreneurs in Turkey and Iran. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, 13, 27-39.

- Nizam Bilgiç, D. (2020). Yeni bir kırsal kalkınma, bilindik bir kırsal annelik: Ticarileşen yöresel yemeklerin toplumsal cinsiyet rollerine etkisi. *İstanbul University Journal of Sociology*, 40(1), 79-108.
- Önce, A.G., Marangoz, M. ve Erboy, N. (2014). Ekonomik büyüme ve kalkınmada girişimciliğin rolü ve önemi. *International Conference On Eurasian Economies sempozyumu içinde* (s.1-11). İstanbul, Türkiye.
- Özşungur, F. (2020). Blind spots of women's entrepreneurship: Case of Adana. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 166-202
- Ricketts, M. (2006). Theories of entrepreneurship: Historical development and critical assessment. *The Oxford Handbook of Entrepreneurship*. 10.1093/oxfordhb/9780199546992.003.0002.
- Schumpeter, J. A. (1942). Capitalism, Socialism, and Democracy. University of Illinois at Urbana-Champaign's Academy for Entrepreneurial Leadership Historical Research Reference in Entrepreneurship, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1496200>
- Seçkin Halaç, D ve Meşe, G. (2021). Toplumsal cinsiyet bakış açısından Türkiye'de kadın girişimciliğinin durumu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (68), 255-270.
- Sezgin, E. (2020). Kadın girişimciliği ve karşılaştıkları sorunlar: Elazığ, Türkiye'den yerel bir bulgu. *İnönü University International Journal of Social Sciences*, 9 (1), 236-254.
- Şirin, Y. E., Bilir, F. P., Gönen Yıldız, S., Aydın, Ö. ve Yıldırım, B. (2020). Being a woman entrepreneur in sport sector. *Ponte*, 76(7), 27-41.
- Tağ, M. ve Hıdıroğlu, D. (2020). Yenilikçi girişimciliğin oyun sahası: Kurumsal yapının kadın girişimciliğine etkisi. *Sosyoekonomi*, 28(44), 137-168.
- The World Bank, (2021, 11 Haziran). <https://www.worldbank.org/tr/country/turkey/overview>.
- Topçu, E. (2020). Türkiye'deki Suriyeli kadınlar kurban ya da sosyal girişimci. *Mukaddime Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 97-123.
- Türe, İ. (2009). Küreselleşme, kapitalizm ve ulus devlet. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 46, 530,41
- Türkiye İstatistik Kurumu Web Sayfası. (2021, 11 Haziran). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2020*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2020-37210&dil=1>.
- Uyanık, Ö. (2020). Türkiye'de kadın girişimciliğinin sosyal hizmet bağlamında incelenmesi". *Toplumsal Politika Dergisi*, 1 (2), 134-154.
- Ünal, T. ve Seçilmiş, N. (2013). Ar-Ge göstergeleri açısından Türkiye ve gelişmiş ülkelerle kıyaslaması. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 12-25.
- Yıldırım, G., Tarıncı, A. ve Kılınç, C. Ç. (2020). Women entrepreneurship in tourism: The case of Turkey. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8,4, 2462-2477.
- Yılmaz, E. ve Karaçelebi, F. (2020). Kadın girişimcilerin girişim süreçleri üzerine bir araştırma. *İş ve İnsan Dergisi*, 7 (2), 283-293.
- Yörük Karakılıç, N. (2021). Kadın girişimciliğinin İslamiyet perspektifinden değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (1), 268-289.
- Yumuşak, T. (2019). Kadın girişimciliğinin bibliyometrik durum analizi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 5 (3), 182-192.
- Yüceer, S. ve Demiryurek, K. (2020). Kırsal kadının semt pazarlarındaki girişimciliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Samsun ili örneği. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*. 8. 301-307.
- Yürük, E. ve Engindeniz, S. (2020). Kadın üreticilerin girişimcilik kararlarını etkileyen faktörlerin analizi: İzmir'in Bayındır ilçesi örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 26 (2), 177-189.